

NOVA PRAVEDA

GLASILO NARODNO-SOCIJALISTIČNE STRANKE.

Uredništvo in upravnishvo:

Ljubljana, Gradishe št. 7, levo. Telefon št. 77.

Izhaja vsako soboto.

Posamezna številka velja 1 K.

Naročnina: Mesečno 4 K, četrtletno 12 K, polletno

24 K in celoletno 48 K. — Inserati po dogovoru.

Socijalisti med seboj.

Že več stoletij se bje boj med kapitalizmom na eni in proletarijatom na drugi strani. Priznati moramo, da v teh bojih proletarec še ni bil nikdar zmagovalac. Kapitalizem ima še danes moč v svojih rokah. In zakaj?

V prvi vrsti zato, ker se proletarijat še ne zaveda svoje moči in dolžnosti napram samemu sebi. Še danes se pusti izrabljati od imperijalističnega kapitalizma in se v svoji nezavednosti bori proti svojemu sotrpnu in ne pomisli, da s tem jači svojega najhujšega sovražnika: kapitalizem, in kar je isto, reakcionarni klerikalizem!

S svojim sotrpnom bje boj samo vsled političnega nasprotstva, samo zato, ker ima n. pr. komunist drugačno mnenje o socijalizmu, kakor socijalni demokrat in narodni socijalist zopet drugo, kakor prvoimenovana. Samo zato, ker eden zastopa mnenje, da je treba sedanje nevzdržne razmere odstraniti z nasiljem, drugi pa potom evolucije. Eden hoče doseči zmago z lastno pomočjo, drugi čaka na pomoč tujega proletarijata!

Ce človek, ki čuti socijalistično, opazuje ta medsebojni boj, mora z žalostnim srcem priznati, da na ta način zmaga še dolgo, dolgo ne bode naša. Kapitalizmu je seveda ta boj po volji in ga z vsemi sredstvi podpira. Povolji je tudi onim, ki so sicer danes v vrstah socijalistov, v srcu pa so še vendno zagrizeni sovražniki proletarijata in so se urinili v naše vrste z izdajalskimi nameni.

Kdor je odkritosrčen socijalist, mora ta boj obžalovati! In narodni socijalisti ga obžalujemo. Mi smo trdno prepričani, da se bje danes boj med socijalisti popolnoma po nepotrebnem in samo vsled tega, ker smo si v taktiki različni. Trdno smo tudi prepričani, da vodijo ta boj skrivne sile nasprotnikov socijalistične ideje, kateri so danes prišli v socijalistične vrste, da vodijo ta boj v interesu tujega nacionalnega šovinizma in svetovnega kapitalizma. Nadeli so si samo krinko internacionale in že so dobili zaupanje nezavednega proletarijata.

Narodni socijalisti stojimo na stališču vzgoje. Vcepiti hočemo ljudstvu narodno samozavest, zaupanje v lastno moč in domoljubje. Prepričani smo namreč, da ne moremo doseči zmage, dokler ne čutimo lastne moči in se zanašamo samo na pomoč od zunaj. Prepričani smo tudi, da bomo dosegli zmagu šele tedaj, ko bomo imeli svoj proletarijat vzgojen, ko se bode proletarec zavedal, da je na lastni zemlji on prvi in da mora tujec, kateri živi na naši zemlji in živi od našega kruha, spoštovati naš narod. Proletarec se mora zavedati, da je država edino njegova last in s svojo zavestjo mora pokazati kapitalizmu, da se te svoje pravice do države zaveda!

Res je sicer, da potom vzgoje ne bomo prišli tako hitro do zmage, toda prišli bomo tem sigurneje. Nasilni poskusi z nezavednim proletarijatom, dobiti moč v naše roke, pa nam nikdar ne bodo prinesli zmage, ampak le še huje suženjstvo in vedno nove zmage kapitalizmu in klerikalizmu. Aprilski dogodki nas v tem našem prepričanju utrjujejo.

Ce tudi se naša taktika ne ujema z ono komunistov in socijalnih demokratov in obratno, vendar vsled tega še ni treba voditi strastnega, demagoškega in umazanega medsebojnega političnega boja. Čisto gotovo je, da ima vsak odkritosrčen socijalist bodisi te ali one stranke le eno željo: Cimprišnjo zmago proletarijata in njega rešitev iz krepiljev imperijalističnega kapitalizma. Katera taktika je prava, to se bo videlo po doseženi zmagi. Tedaj se bodo združili vsi oni, ki res čutijo socijalistično, odšlo pa bode iz naših vrst vse ono, kar nikdar ni imelo namena priti med nas, da se pridruži našim željam, ampak je prišlo samo razcepiljati naše vrste in s tem krepiti moč naših nasprotnikov.

Zato ne rabimo predvsem nepotrebnega in za socijalizem nečastnega orožja za medsebojne boje, ampak hranimo ga za težke boje proti našim skupnim sovražnikom: kapitalizmu in reakcionarnemu klerikalizmu!

Praktični komunistični poskusi v preteklosti.

Zadnji izvelek poskustva, ki se ga zamore dobiti iz kritičnega pregleda številnih komunističnih naselitvenih poskusov v manjši meri, ki ne obsegajo države, temveč le posamezne vasi.

Kjer se je združila kaka verska sekta pod vodstvom spoštovane duhovščine v komunistično občino, se je poskus prav mnogokrat posrečil. Naselbine moravskih bratov, katerih zadnje preostanke je našel pred nedolгим Liefmann v severni Ameriki, naselbine Shakerjev, naselbine inspiracionistov, anamskih in zoarskih separatistov so dobro uspevale in se ne samo zdržale na površju, temveč, vsaj deloma, dosepele k velikemu gospodarskemu blagostanju. Isto velja tudi za mormonsko državo Brigham Young's v Utahi. A to ni bil čisti komunizem, temveč vse te države in naselbine so stale na podlagi nekakega združnega socijalizma. Jedro in centrum skupnega gospodarstva je bil tu ravnotako, kakor v oaznih državah azijske zgodovine, z združenimi močmi zgrajen vodovod, ki je bil lastnina vseh in ki bi brez njega ne moglo v solnih

puščavah obstojati nikako gospodarsko življenje. Nujnost varčevati z vodo je silila k jako zdravi, zelo enakomerni razdelitvi zemlje in na tej podlagi se je razvilo popolnoma harmonično, bogato in ekonomskega izkoriščevanja v splošnem prosto narodno gospodarstvo. Pa tudi tukaj je predvsem moč verskih vezi in vsemogočni vpliv kot preroka čaščenega voditelja premagal neizmerne težkoče, ki jih je stavila negotoljubna puščava vsaki gospodarski delavnosti naproti. Da je država na enkrat postavljena podlagi prospevala nadalje, dokler je niso okupirale Zedinjene države, se mora pripisovati predvsem zdravi, „naravopravni“ razdelitvi zemlje.

„Asocijalistična“ država Mormoncev in ostale zgoraj navedene komunistične naselbine pa niso imele z duhom modernega socijalizma niti najmanjšega stika. Večkrat jih je vodil pri njih delu legendarni komunizem prvih kristjanov; ali pa so poskušale popolnoma naivno, brez vsega znanja modernih misli svojega časa in gotovo brez jasnega spoznanja o slabih straneh kapitalizma, uresničiti svoj skromni, vaški ideal o bratstvu in pravičnosti.

V nasprotju s tem pa se je rodilo nekaj čistih, modernosocijalističnih poskusov naselitve naravnost kot zna-

Stališče naprednih socijalistov v vprašanju socijalizacije.

(Nadaljevanje.)

Ce se ne oziramo še na druge pogoje, ki so neobhodno potrebni za uspeh socijaliziranih podjetij, zahtevajo leta predvsem gotovo stopnjo izobrazbe delavskega ljudstva v gospodarski samoupravi. A to se ne da doseči z barikadami in nasilnimi prevrati, v to svrhu je treba voliti druga pota. Revolucija le odstrani ovire razvoja a ne ustvarja nove družbe, gospodarske še celo ne. Ravno nasprotno, revolucija ruši tvoreče gospodarske sile, česar posledica je, da se po vsaki revoluciji pokaže reakcija. To dejstvo in nezadostna gospodarska vzgoja in zrelost ruskega ljudstva nam osvetluje, zakaj so morali boljševiki uvesti v socijaliziranih podjetjih vojaško disciplino.

Tako si lahko predstavljamo, kdo od socijalistov naklanja k veri, da je mogoče z revolucijo odstraniti kapitalistično družbo in s političnim prevratom stvoriti socijalistični gospodarski red. So to od prvega do zadnjega ljudje, ki niso še zapopadli, da je socijalizem upravno vprašanje, ljudje, ki razumevajo iz zastarelega in neznanstvenega stališča; so to utopisti. Kdor je zapopadel, da je socijalizem upravni problem, ki zahteva gospodarske izobrazbe ljudstva, bo strmel predvsem za tem, da bi kar najhitreje dospele široke vrste ljudstva na ono stopnjo, da bi mogli prevzeti vodstvo gospodarstva v svoje roke. In ravno to je po mojem mnenju prva naloga takozvane socijalizacije.

Pri nas mnogo ljudi govori o socijalizaciji, a malo kateri od njih ima o nji jasno predstavo.

Socijalizira se lahko na razne na-

čine: da se upelje državni obrat ali posebne obratne družbe pod državno kontrolo, zamore pa socijalizacija stremeti k združnemu podjetju. Mi napredni socijalisti pripoznamo koristi in nujnost poddržavljenja gospodarskih podjetij le pri velikih, že po svoji naravi monopoličnih podjetij, medtem ko je smatramo v ostalem gospodarskem okrožju za nemožno, ekonomično škodljivo in proglašamo pozadruženje gospodarskih oblik.

Vladni (čehoslovaški) proglas pravi: „Delavec, od čegar dela je odvisen ne le uspeh posameznega podjetja, temveč tudi zdrav razvoj vsega narodnega gospodarstva, mora dobiti možnost, da soddločuje o svojem stanju in da ne bo izločen pri razdeljevanju uspeha svojega dela.“

Lepo rečeno na zunaj! Je pa to tudi program, ki nam je bil prezentiran direktno kot program „nove dobe“ vedeti malo več in ravno tako povedati malo več! Vsaj naznačiti bi moral, da ima tudi misel, kako se bo to izpeljalo. Vsaj se vendar te stvari tikajo eksistenčnih interesov vsega narodnega gospodarstva.

Jaz slutim, kaj bode prišlo s tega: delavski sveti, kakor so bili že zakonjeni za rudarje, s katerimi se jih upravičuje, da podajajo delodajalcu nasvete, intervenirajo pri sprejemanju in odpušcanju uslužbencev in da dobe v dobrodelne namene 10% čistega dobička. Ce se s tem delavstvo uzadovolji, dobro, ali prosim vas, ne imenujte tega socijalizacije, ker s socijalizacijo ima to tako malo skupnega, kot stensko beljenje z arhitekturo.

F.

Socijalno zavarovanje.

Nosilci bolniškega zavarovanja so posebne blagajne. Zakon pozna 6 različnih kategorij blagajen in sicer: okr. boln. blagajne, obrtne boln. blagajne, stavbinske boln. blagajne, združne

blagajne, bratovske skladnice, društvene bolniške blagajne. Zato, da je zakon pripustil tako veliko število raznih blagajen, je več vzrokov. Danes vidijo povsod usodepolno napako in

jega dela naselbin, ki so bile prvotno postavljene na verski podlagi. Kakor hitro je prišlo blagostanje, se mladi naraščaj ni hotel več pokoravati strogim predpisom sekte in je na ta način razbil združno življenje (isto se je dogodilo mnogokrat tudi pri jugoslovanskih zadrukah). Ta, kot se zdi, neizogiben razvoj je bil najbrže tudi vzrok, da so se pobožni Shakerji, ko so prišli do blagostanja, prostovoljno odločili za celibat, to je spremenili so svoje občine v samostane, ki so polagoma izumrli.

Te skušnje nam kažejo, da je komunizem v malem trajno nemogoč sistem, ker se protivi naravi in psihologiji normalnega človeka. Komunizem se zdrži le toliko časa, dokler razdelitev dobrin še ne dela nikakih težkoč, bodisi da je urejena enkrat za vselej po močnih verskih imperativih, bodisi da je uspeh skupnega gospodarstva še zelo majhen. Potem je namreč vseeno, po kakšnem ključu se razdeljuje, ali po komunističnem, to je po številu oseb ali po potrebi, ali po združnem, to je strogo po zaslugi; dokler se ne more razdeliti več, kot je nujno potrebno za obstoj vsacega posameznika, ne pride do nikakih preprirov; kakor hitro pa donaja skupno gospodarstvo

menje časa, kot zaveden upor proti kapitalizmu. Govorim o ustanovitvah „velikih utopistov“: Owen, Fourier, Caba in njihovih učencev, o nekaterih poskusih, ki so jih napravili privrženci Tolstaja i. t. d.

Tukaj ni bilo nikakih verskih vezi in nikakega teokratizma; Owen na primer je bil izrazit nasprotnik cerkve; naselbine so bile kot moderne socijalistične tvorbe seveda popolnoma demokratske. Vse so v najkrajšem času propadle, bodisi takorekoč že „in statu nascendi“ (ob svojem rojstvu) vsled preprirov med voditelji in vodenimi, ki so bili seveda jako razočarani, da so našli deželo polno trnja in osata, ki bi naj jo oplodili v potu svojega obraza tam, kjer so pričakovali obljubljeni deželo; bodisi nekoliko pozneje kot posledica fatalnega dejstva, da je bilo povsod „dosti filozofov, a nikogar, ki bi hotel kopati krompir“. To velja za Owenov New-Harmony in New-Lanark, za Cabetovo „Icarien“, za številne od pristašev Fouriera ustanovljene falansterije in ravnotako za različne poskuse uresničiti še novejša moderne komunistične načrte.

Da v resnici le verske vezi omogočajo komunizem v malem, se da z gotovostjo sklepati iz zgodovine več-

vedno močnejša je zahteva po t. zv. enotni blagajni. Po deželi je raztreseno vse polno raznih malih blagajen z malim številom članov, z malenkostnimi drugimi potrebnimi pripomočki; vse te brezštevilne blagajne so financijelno umirale, zavarovanci pa so trpeli. Reforma je bila nujno potrebna. Vendar se dosedaj v nasledstvenih državah ni nikjer konsekvntno izvedla — glavno iz političnih vzrokov. Čehoslovaški republiki je omogočena celo čisto nova kategorija — poljedelskih bolniških blagajen. In to samo zato, da si agrarci zagotovijo vpliv na nekatere blagajne. — V Nemški Avstriji so ustanovili posebne deželne komisije, ki naj vprašanje reorganizacije temeljito preštudirajo. V Sloveniji imamo navidezno enotno blagajno v okrajni boln. blagajni v Ljubljani, (ostalo je še nekaj obratnih in združenih blagajen) ki ima po deželi svoje poslovalnice. Seveda ta enota še daleč ni popolna, začetek vsaj pa je storjen.

Kar smo rekli pri organizaciji nezgodnega zavarovanja, to velja tudi za bolniško zavarovanje: koncentracija kapitala je neobhodno potrebna, ako hoče socialno zavarovanje velikopotezno vsiliti svoje naloge. Bolnice, sanatorije, rekonvalescentne domove more zidati in voditi samo financijelno močna blagajna.

Iz raznih političnih in gospodarskih vzrokov bi bila potrebna večja organizacijska zveza med boln. blagajnami in nezgodnimi zavarovalnicami. Danes sta si boln. blagajna in nezg. zavarovalnica kakor dva posebna konkurenta — ne v korist delavstvu, pač pa v škodo. V splošnem moramo težiti za

enotno organizacijo vseh panog soc. zavarovanja. Samostojna organizacija vsake posamezne panoge je tudi v Nemčiji pokazala slabe posledice in pomišlja se na reforme. Pri samostojni organizaciji vsak institut prerad pozabi, da je socialna institucija, ki ne sme gledati, da odvali kolikor mogoče veliko bremen raz sebe in jih naloži drugemu tudi soc. zavodu. Bivša avstrijska osnova soc. zavarovanja je skušala v tem oziru napraviti začetek z ustanovitvijo t. zv. okrajnih uradov, ki bi tvorili osnovno podlago za nezgodno, invalidno (starostno) zavarovanje in za zavarovanje za slučaj bolezni.

Organizacija in delovanje boln. blagajen je urejeno deloma v zakonu deloma v statutu. Paritetno zastopstvo. Kotrolo izvršujejo državne oblasti.

Razgreti politični boji so povzročili, da tudi boln. blagajne, kot socialne naprave za nedelavstvo, niso bile obvarovane od slabih posledic političnih strankarskih strasti. Politične stranke so skušale dobiti vodstvo blagajen v svoje roke — boln. blagajne so smatrali za svoje domene. To je na vsak način v znatno škodo delavstvu. Objektivna delavnost boln. blagajen, njeno vestno poslovanje je samo ta-krat mogoče, ako je vodja od razpoloženja posameznih političnih strank neodvisen, ako posamezni stranki ni dolžan hvaležnosti za službeno mesto — ako je vodja državni uradnik. Samouprava interesentov je pri soc. zavodih nujno potrebna, vendar mora objektivnost in vestnost poslovanja biti zagotovljena.

Socializem in demokracija.

Program narodno-socialistične stranke izhaja iz načela, do bi brez popolne demokracije prememba družabnega reda v smislu socializma ne pomenila niti korak bliže k sreči in zadovoljnosti naroda. Nasilno izvedena socializacija bi morda za kratko dobo zadodoljila nas, današnje nezadovoljne, toda vrgla bi drugo polovico naroda v nezadovoljnost in boj bi se pričel iz nova, boj, ki bi ga tudi diktatura proletarijata ne preprečila. Mi pa nočemo diktature, ker tiranija je tiranija, pa naj bo tiran delavec ali kapitalist. Socializem gre ravno za tem: da osvobodi človeka izpod jarma kapitalističnega družabnega reda, da osvobodi in mu omogoči svoboden razmah njegovih sil, ne več v smeri egoizma, temveč v korist ljudstva — naroda.

Odklanjamo nasilje in poudarjamo, da brez demokracije ni socializma. To nas loči od onih strank, ki so tudi socialistične, hočejo pa socializem izvesti le za en sloj. Narodno-socialistična stranka hoče socializem za ves narod in to se ne da drugače kot z demokratičnimi principi. Za ves narod,

več kot to nujno potrebno, postane razdelitev sporno vprašanje in predmet različnih nasprotujočih si mnenj; silni, pridni in razumni delavci se ne pustijo še nadalje izkoriščati od slabotnejših, lenuhov in bedakov, in katastrofa je tukaj. Posebno dobro se da opazovati ta zakon v zgodovini „Ikarie“; po vsakem razpadu je preostalo tu majhno število trdnih vernikov, ki so brez mržnje pričeli znova z delom in dobro izhajali med seboj, dokler je bilo plačilo njihovega dela le skromni vsakdanji kruh; kakor hitro pa je bil dosežen večji uspeh, je bilo konec starega bratstva.

Ni torej le slučaj, da je od vseh ustanovitev v duhu Fouriera uspela le ena sama, svetovnoznana Familistère v Guisi in od vseh ustanovitev v duhu Owena le Rahaline. (Rahaline je bila v sredi nepričakovane, neverjetnega povzdiga udušena od zunanjih sil, brez kakšnega najmanjšega notranjega protislova.) Obe dve naselbini pa sta bili organizirani na združni in ne na komunistični podlagi.

Tudi mi smo mnjenja znanstvenih socialistov, da neuspeh teh poskusov v malem ne dokazuje nič odločilnega prou možnosti državnega komunizma

v velikem. Vendar pa vzbujajo navedene psihološke izkušnje upravičene dvome.

In te dvome podpirajo zgodovinska dejstva, ki se sicer ne tičejo modernih veldržav, pač pa vsaj „držav“ v političnem, kantonov v gospodarskem smislu. Contzen poroča: „Prvi naseljenci v Massachussetu so živeli prvih sedem let v lastninski skupnosti; ali ta sistem se ni mogel dolgo zdržati in do gospodarskega blagostanja se je povspela naselbina šele, ko se je upeljala zasebna lastnina. Ko so l. 1611. prvi virginski naseljenci opustili sistem skupnega dela, se je v naprej naredilo v enem dnevu toliko kot preje v enem tednu, ali z drugimi besedami, trije delavci so izvršili toliko, kot prej trideset.

To so zgodovinska dejstva o komunizmu, ki gotovo niso vspodbudljiva. In čeprav, kot priznavamo, niso za bodočnost odločilnega pomena, se komunistične težnje vendar nikako ne morejo opirati nanje, torej na izkustvo. Izkustvo daje za komunizem le negativne odgovore. (Po dr. med. et phil. Fr. Oppenheim-ju).

danes namišljeni celoti naj se žrtvujejo magari tudi lastne ožje koristi, koristi naroda? Tega mi ne priznavamo, ker vemo, da je človeštvo, ljudstvo celega sveta le fikcija, resnični so le narodi.

Da je narod, ki določa jezik, kulturo in nravi vsakega človeka, ki združuje v duševno jedrno živče generacije z generacijami davno preminulimi, da je narod osebnost, bistvenejša izrazitejša celota kot razred, to dokazuje tudi naš naravni čut. Če kdo zavrže narodnost in se odnara, se ga smatra takoj za naravno manj vrednega. Če kdo od delavstva zapusti delavski sloj in postane obrtnik, podjetnik, mu vsled tega nihče ničesar ne očit.

Če pa stavimo narod nad sloj, še to ne pomeni, da nismo za sodelovanje s socialisti vseh narodov v boju za uresničenje socialističnih ciljev. To smo, toda delati moramo na to, da se internacionala otrese nadutosti, otrese predsodkov za velike narode in da

začne upoštevati tudi male narode. Take predsodke je imel že Marx in jih ima za njim soc. demokracija vseh velikih narodov, posebno pa nemška, ki je v internacionali nekako mero-dajna. In take predsodke ima o posebno sedaj Lahi. Blagoslov in odvezo za te predsodke jim je dal sam Marx s svojo tezo o opravičenosti velikih in nepotrebnosti malih narodov.

Naša socialna demokracija vidi le Marxa, ki veleva „proletarci vseh dežela, združite se!“, ne vidi pa, da isti Marx istočasno tudi veleva: Veliki narodi Nemci, Lahi. Mažari, zavladajte nad temi združenimi proletarci in pomandrajte brez skrupelov narode slovanske; le Nemci, Mažari, Lahi imajo pravico do življenja, ker so veliki in kulturni. Dokler bodo v internacionali takšna naziranja, toliko časa je narodni socializem potreben, kajti, kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti.

—c.

Politične vesti.

Že kažejo svoje obisti.

Kdo? Kdo drugi, kot nekateri podrepani klerikalni ministri. Neka temna, nevidna jugoslovanska kamarila dela, kakor vsi znaki kažejo, za to, da bi tudi Jugoslavija s svojim vojaštvom stopila v vrste ruskih sovražnikov in da bi šla proti Rusiji. V čigar korist bo to, je na dlani. V korist francoskih, angleških kapitalistov in v korist laške beračije, ki naj jo mi pomagamo vleči iz blata, da bo imela nato več poguma požigati in moriti v zasedenih slovenskih krajih. Proti tej nameri je napisala ljubljanska „Jugoslavija“ nekaj prav temeljitih člankov, ki bi delali čast svetovnim listom. To pa ni vseč klerikalni Korošci „Straži“ in se zaletava in smeši stališč, ki ga je zavzela „Jugoslavija“. Menda se „Straža“ navdušuje za zvezo z Italijani proti Rusom? Od takih ptičev se da vse pričakovati. Za svojo osebno ugodnost bi prelili potoke ljudske krvi. Toda proletarijat brez razlike strank vas bo krenil po krempljih, kadar jih bote stezali proti Rusiji.

Tudi naši demokrati?

Posvetovanja, ki se je pečal z akcijo proti Rusiji, se je glasom beogradskih listov udeležil tudi slovenski demokrat in minister za socialno politiko dr. Kukovec. Mislimo, da ni preveč, če se zahteva, da g. socialni minister pove, kakšne pojme ima o akciji proti Rusiji? Naj to razloži!

Resnica o Rusiji.

Naj se govori o Rusiji, kar se hoče. Dejstvo je, da ima danes Rusija, boljševiška Rusija, armado, ki je strla namero cele antante. Dobra armada pa ne more biti produkt obupnih gospodarskih in socialnih naprav. Ko so v Avstriji in Nemčiji take razmere nastale, se je armada zrušila. Država, ki ima dobro armado, tudi sicer ne more biti slaba. Zato je treba vse tiste glasove, ki se groze pred razmerami v Rusiji, med temi glasovi smo slišali tudi laške, vzeti zelo previdno na prevdarek. Dejstva govore drugače o Rusiji kot tile dvomljivi socialisti laške branže.

JUGOSLAVIJA.

+ Vlada kriza v Beogradu še vedno traja. Stranke se še niso pobotale in tudi še

nič ne kaže, da se bo to kmalu ugodilo, navzlic temu, da je naš zunanji položaj težaven, kar pa naše neresne strankarje menda sploh ne briga.

+ Interpelacija radi italijanskih grozodejstev. Kljub poslanev iz zasedenega ozemlja je izročil ministrskemu predsedniku spomenico, v kateri zahtevajo, naj se naša država posluži svojih pravic, ki jih ima kot zavezniška država ter zahteva od antante polno odškodnino in obenem nadomestilo italijanskih čet po med-zavezniških.

+ Romunski kralj pride v Beograd. Kakor poročajo, dospe v kratkem v Beograd romunski kralj Ferdinand. Romuni so nam začeli kazati zopet prijaznejše lice, ko jim grozi boljševiški vpad. Gotovo ne pomeni ta dvorni obisk ničesar drugega, kakor da bi nas radi dobili za protiboljševiški akcijo. Proti temu pa moramo odločno nastopiti. Za naše takozvane prijatelje ne bomo šli v ogenj po kostanj, proti Rusiji pa še celo ne.

+ Izpraznitev Radgone. Naše oblasti in naše čete so zapustile 26. t. m. Radgono. Že istega dne so začele poslovati v Radgoni avstrijske oblasti.

+ Trgovska pogajanja s Čehoslovako. V Beograd je došla čehoslovaska delegacija, ki ima nalog, da uredi trgovske odnose med Čehoslovako in Jugoslavijo.

+ Špilje in Soboto so zapustile naša četa 29. t. m.

+ Vse francoske misije zapustijo v kratkem našo državo.

+ Italijanski teror v zasedenem ozemlju. V zasedenem ozemlju se je pričelo ponovno preganjanje naših ljudi. Vsak dan prihajajo novi begunci v Jugoslavijo.

PO SVETU.

+ Prvič italijanski socialisti glasovali za vlado. Prvič se je zgodilo, da so italijanski socialisti glasovali za vlado. Šlo je za to, da se uradno označijo vretnostni pariji. Zbornica je sprejela predlog z 210 glasovi proti 25.

+ Albanci zavzeli Valono. Iz Aten poročajo, da so Albanci po ljuti borbi z Italijani zavzeli Valono.

+ Grki v Odrinu. Grške čete so zasedle te dni Odrin. Turški poveljnik Džafar paša se je umaknil v smeri na Kerkiliso.

+ Nova poljska vlada se imenuje vlada narodne obrambe, kar je t. di njen program, ker se nahaja Poljska v sed boljševiškega prodiranja v zelo opasnem položaju. Min. predsednik je Witos (ljudska stranka).

+ Boljševiki prodirajo v Galičijo. Iz Dunaja se proča, da so boljševiške čete zasedle že Brody.

+ Sovjetska vlada je pristala na konferenco v Londonu, na kateri se bo razgovarjalo samo o miru z Rusijo. Zastopane bodo Rusija, Anglija, Francija in Italija.

+ Angleži zapustili Krim. Kakor poročajo ruska poročila, se je pričelo odvajanje angleških čet na Krimu. Nekaj ladij z vojnimi materijalom in indijskimi četami je odšlo v Carigrad.

Tedenske vesti.

— Nemci ne marajo zaostati za Italijani. Nedavno so zažgali Nemci nekemu Koroškemu Slovincu gospodarsko poslopje, v nedeljo zvečer pa so poskusili pri Rabštanju atentat na vlak, s katerim se je peljalo okrog 200 Slovencev s shoda v Velikoven. Ako bi strojevodja ne bil opazil pravočasno na tir položene lesene ovire, bi se vlak ponesrežil. V Labudu so aretirali pet zločina osumljenih oseb, ki jih prepelejo pred sodišče v Slov. Gradec.

— Manifestacije Korošcev proti odpravi demarkacijske črte. V nedeljo sta se vršili v Borovljah in Velikoven sijajni manifestaciji proti odprtju

demarkacijske črte med glasovalnimi conama A in B. Shoda v Borovljah se je udeležilo do 10.000 ljudi in toliko, če ne še več, jih je bilo na shodu v Velikoven. Obeh shodov se je udeležila tako velika množica, ne da bi se delala potom časopisja, letakov in lepakov kakšna posebna reklama. To pa nam pove dovolj jasno, kako bodo Korošci glasovali.

— Sokolska slavnost v Svetul vasi, ki se je vršila v nedeljo istočasno, kot shoda v Borovljah in Velikoven, se je razvila v veliko narodno slavlje celega Roža. Vkljub slabemu vremenu se je zbralo mnogo tisoč ljudi. Med slavnostjo

so nastopili razni govorniki, med njimi župnik dr. Arnež, ki je povdarjal, da moramo na Koroških tleh brez razlike strank proti skupnemu sovražniku nastopati skupno.

— **Protestni shod.** V nedeljo 25. julija t. l. je bil v Litiji protestni shod proti nameravani odstranitvi demarkacijske črte na Koroškem, na katerem je v imenu NSS in NSZ tov. Vojska protestiral proti najnovejši nesramnosti ententnih imperijalistov in povdarjal, da mi sicer vojne nečemo, toda svojo last bomo branili, če nam jo bodo hoteli tuji ugrabiti, tudi s silo. Zborovalci so izvajanja z navdušenjem odobraval.

— **Že zopet laški aeroplan.** Zadnjo soboto se je moral spustiti pri Tivatu na tla italijanski aeroplan tipa Caproni, ker se mu je pokvaril motor. Naše oblasti so avijatika odvedle v Split.

— **Transport avstro-ogrskih ujetnikov iz Sibirije in Turkestanja** je dospel v Trbiž. Med njimi je več Slovencev.

— **Žigosaenje vojnega posojila.** V zmislu predpisa mirovne pogodbe, ki je dne 16. t. m. stopila v veljavo, se bodo žigosale vse obveznice vojnega posojila, ki se nahajajo na ozemlju naše države in se potem potegnejo iz prometa. Rok žigosanja bo prav kratak in bo trajal samo do 16. septembra. Dotična naredba izide v kratkem.

— **Železniška zveza Črne gore s Srbijo.** Te dni je odpotovala iz Beograda v Ulice komisija ameriških inženirjev. Ta komisija bo proučevala teren Višegrad-Niškić, na katerem se zgradi železniška proga, ki bo vezala Črno goro s srbsko železnico.

— **Poštne nakaznice se podražje** s 1. avgustom od 10 na 20 vinarjev komad.

— **Novo poštne znamke,** veljavne za celo državo, so se začele tiskati v Beogradu. Znamke s kronsko veljavo bodo veljale samo še do konca tega leta.

— **† Gidon Sajovic.** V Kranju je umrl 24. t. m. gimnazijski profesor dr. Gidon Sajovic, znani naravoslovec, ki je pisal tudi v zagrebškem prirodoslovnem listu „Priroda“.

— **Zaplenilo se je premoženje** izdajcem dr. Franku, dr. Sachs in dr. Gagliardiju, ki rovarijo v inozemstvu proti naši državi.

— **V beograjskih hotelih so se** znižale cene za sobe in hrano.

— **Ludwig Ganghofer,** znani nemški pisatelj je umrl v 65. letu svoje starosti.

— **Velik požar** je izbruhnil te dni v arzenalu v Benetkah. Požar je uničil mestna dela San Marino in San Francesco. Požar so zanesli baje anarhisti.

— **Stanka v dunajski elektrarni.** Pred par dnevi je izbruhnila v dunajski mestni elektrarni stavka, vsled česar cestna železnica ni vozila cel dan. Sporazum med občinami in stavkajočimi pa se je dosegel še istega dne. Delavci so dosegli 15% povišanja plač.

— **Možu pobegniti.** Nemški listi poročajo, da je pobegnila pruska princesa Aleksandra Viktorija, žena enega Vilhemovih sinov, te dni s svojim mladim šoferjem.

— **Prehrana nemških rudarjev.** Medzavezniške vlade Francije, Anglije, Belgije in Italije so dovolile Nemčiji za oskrbovanje rudarjev skupne prispevke živil.

— **Mezdno gibanje nižjeavstrijskih po je tiskalnih delavcev** se je končalo s popolnim uspehom.

— **Nov načrt za doseg delavskih zahtev.** Na Nemškem so ga prvičkrat uveljavili na konferenci premogovnih rudarjev srednje Nemčije. Namesto da bi dosegli svoje pravice z dolgotrajno in mueno stavko, so sklenili: 1. da sestavijo takoj razsodišče pod predsedstvom zastopnika državnega ministra za delo. Razsodišču predložijo zahteve rudarjev. 2. Po razsodbi se bodo na novi konferenci posvetovali o odloku in stavih predlog na delavstvo. 3. O tem predlogu bodo delavci tajno glasovali.

— **Državna posredovalnica za delo.** Dela iščejo: pisarniške moči, trgovski sodruidniki, sodrudnice, dninarji, dninarice, služkinje natakariji, natakariice, blapei, poljski delavci, slamnikarice, klnučavničarji, oskrbniki, šivilje

itd. — V delo se sprejmejo služkinje (102), kuharice, blapei, poljski delavci, gozdni delavci, vajenci razne stroke, ple-tarji, zidarji, mizarji, dninarji, tesarji itd.

— **Dar tiskovnemu skladu.** Med zavednimi nar. železničarji v Sevnici ob Savi se je nabralo K 166-65 za tiskovni sklad. Vsem darovateljem naša najiskrenejša zahvala! Posnemajte!

Ljubljana.

— **Za upravnika ljubljanskega gledališča** je imenovan dr. Friderik Jurančič in za dramaturga pesnik Oton Župančič.

— **Transport čehoslovaških logijonarjev** je parral 29. t. m. Ljubljano. Bilo je 1300 mož. Transport je dospel iz Sibirije na parniku „Hantful“, katerega so Angleži zaplenili ob izbruhu vojne avstroogrskega Lloyd v pristanišću Port Saidu.

— **Silna toča** je padala 27. t. m. v ljubljanski okolici. V smeri proti Zalogu je napravila velikansko škodo. Travniki so bili od toče kar pobeljeni.

— **Godba ZJŽ je darovala „Družbi sv. Cirila in Metoda“** 60 K. Hvala! Želimo dosti posnemalcev!

— **Opozarjamo na oglas g. Cirila Sitarja,** izdelovalca štampilj iz kavčuka in ga najtoplejše priporočamo cenjenemu občinstvu.

— **Komedija s sladkorjem.** Po vseh ljubljanskih trgovinah, in kakor nam poročajo, tudi po drugih krajih, je nenadoma izginil sladkor. Kaj se hoče uprizoriti s tem umetno pomanjkanje sladkorja, da bodo potem lahko zopet cene navili? Oblasti, zgrabite z železno roko in napravite konec tej samovolji!

— **Lepo število.** Centralni urad zoper verižnike in navijalce je tekem meseca julija izrekel nad 150 obsodb. Obsojeni so bili zelo številni navijalci cen kruhu po stojnicah, dalje nekateri trgovci z manufakturnim blagom, klobuki in drugimi predmeti.

— **Ljubljanske branjeveke** baje hočejo proglasiti dvodnevno stavko, ker so jim oblasti določile maksimalne cene. Prepričane so pa lahko, da te stavke ne bo prav nihče simpatično pozdravil. Do sedaj so branjeveke prodajale naravnost po horendnih cenah, čeprav so blago nakupovale po nizkih, čisto smešno nizkih cenah. Da nismo mi Ljubljančani samo za to na svetu, da bi nas branjeveke skubile je jasno.

Maribor.

— **Umrl je v mariborski bolnici** dr. Viktor Sušnik, odvetnik iz Pliberka. Podlegel je ranam, ki mu jih je prizadejal neki nemški železničar, ki se je nato obesil. Pogreb se je vršil 28. t. m. Naj v miru počiva!

— **Šolski vlak** Stov. Blstri-va Maribor vozi radi pomanjkanja potnikov sedaj samo ob pol 2 pop. iz Maribora.

Celje.

— **Protestni shod.** Dne 25. t. m. se je vršil protestni shod Jugoslovanske matice v Celju proti odpravi demarkacijske črte na Koroškem in proti italijanskim grozodejstvom. Udeležba na tem shodu ni bila takšna, kot bi bilo pričakovati. Slišali so se razni izgovori, kakor vreme, zgodnja ura, opatova slavnost in socijalno-demokatičen shod. Toda to vse skupaj ne drži, res je le, da so postali Celjani v narodnem oziru vse preveč mlačni.

— **Verižniški urad, kje si?** Doznali smo, da je kupil celjski mesar Z. pred par dnevi od trgovca R. kravo po 5 K žive vage. To meso se je prodajalo po od cenilne komisije določeni ceni 24 K. Če odračunamo kalo pri mesu, je zaslužil mesar okroglo dvakrat toliko, kot je dal za kravo. Verižniškemu uradu bi svetovali, da prime krivca za ušesa; tudi cenilna komisija bi se lako predramila in sklepala bolj samostojno.

Ptuj.

— **Protestno zborovanje.** Dne 25. t. m. je bil tukaj dobro obiskan protestni shod proti italijanskim grozodejstvom, proti nameravani odpravi de-

markacijske črte med cono A in B na Koroškem ter proti izpraznitvi Radgone. Za našo stranko je govoril tovariš Mikuletič, ki je povdarjal, da nečemo vsiljene vojne, ker se bodo zločini izvršeni nad našimi brati sami maščevali. Ko pride pa dan obračuna s hudodelci, strnili se bomo vsi v eno falango, ob kateri se bodo razbili vsi navali naših sovražnikov. Burno odobravanje. Tozadevno stavljenе resolucije so bile soglasno sprejete.

— **Vprašamo finančno oblast,** kdaj da misli oddati trafiko Goveditsch, za katere oddajo je potekel rok 15. maja. Prosilcev invalidov dovolj! Ali imajo mogoče katere osebe interes na tem, da obdrži gospa Goveditsch še naprej trafiko, ker zna njena hčerka tako imenitno vtihotapljati tabak v avstrijsko republiko?

— **V Ptujskih uradih** so nameščene pomožne ženske moči, ki naravnost škandalozno lomijo slovenščino; glavarstvo prednjači v tem oziru. V pisarnah klepetajo samo nemški, zunaj urada pa zmerjajo z „wiudische“. Zavedne primorke begunke, ki prosijo službe, se zavračajo z besedami „vsiiljivke“.

— **Nekatere ptujске ulice** so tako zaraščene s travo, da se bodo lahko kmalu krave pasle po njih. Posebno Prešernova ulica služi za lep zgled.

— **Tukajšni oficerški zbor** je že parkrat priredil v vojašnici zabavne večere, h katerim so v prvi vrsti povabljeni grofica Herberstein in njena sinova,

katera podučuje v slovenščini neki nemčurski visokošolec, ki sam zna le par besedi, ki se jih je po preobratu za silo naučil, — in še nekaj drugih gospodov iz takozvanih „višjih krogov“, ki se klanjajo in ližejo roke grofici, kakor kaki indijski kraljici. Namen teh večerov je v prvi vrsti ples. Govori se in poje izključno nemški, ker milostljiva grofica in njena ožja okolica ne zna našega jezika. Zadnjič je neka dama pela celo pesem: „Wien, Wien, nur Du allein...“ Res v lepo družbo so zašli naši oficirji...

— **O direktorju Gumpertu** na gradu Herberstein, smo že pisali, in vendar je še potrebno povedati več o njem. Tako n. pr., da ta možakar izključno mršave konje in krave za visoke cene kupuje od znanega žida v Čakovcu na račun graščine, ne oziraje se na dobro obiskane sejme v Ptujju, kjer se lepa živina izvaža drugam. Zakaj kupuje on ravno tam, bo vedel direktor gotovo sam in žid tudi, pač pa najbrže ne grof in ne grofica. Priporočamo grofici v lastno korist, da se pobriga za to. Direktor Gumpert je očrnil tudi gozdarja Satrana, da je podvržen pijančevanju. Satran je bil radi tega upokojen in dobiva sedaj mesečno celih 70 K, radi česar mu je žena zblaznela, kar ni čuda. Nadalje se je mož nekoč izrazil „ich pfeif euch was auf die Agrarreform“. Iz tega je razvidno, da možakar ne spada k nam in da mu treba prej ali slej pokazati pot preko Špilja.

Strokovni pregled.

Litija. Dne 24. julija t. l. se je vršil shod NSZ v Litiji, na katerem je poročal tov. Vojska. V svojem govoru je orisal delovanje NSZ in pojasnil, kaj vse je NSZ dosegla v kratkem času svojega obstoja. Dosegla je vpostavitve obrata in povišanje plač za 60 do 100%. Dosegla bode še vse ostalo, če se bode delavstvo zavedalo svoje dolžnosti in se ne bode pustilo hujskati od ljudi, ki nimajo pojma o socijalnem položaju delavstva in ki sicer danes love delavstvo z lepimi besedami, niso pa ga videli, ko je bilo v veliki bedi. Povdarjal je, da klerikalci nikdar niso odkrito zastopali interesa delavstva, ampak vedno le sebične namene. Klerikalna JSZ n. pr. še nikdar ni zinila za delavstvo v Pollakovi tovarni v Ljubljani, ki je najslabše plačano. Vzrok temu je jasen:

proti Pollaku ne smejo delavstva organizirati, kajti on sam podpira strokovno zvezo in je njihov človek. Pollak daje direktive klerikalcem; seveda je potem jasno, da tamkajšnjega delavstva ne smejo organizirati. Klerikalci so zaščitniki kapitala in stojijo v eni vrsti z kapitalisti druge politične stranke. Razlikujejo se samo po tem, da vodijo boj v prid kapitala s križem v roki, drugi pa z jugoslovansko trobojnico v gumbnici. Oboji imajo v srcu črno-žolte imperijalistične in kapitalistične želje. Opozarjal je delavstvo, naj ne vodi medsebojnega boja, ampak brani orožje za bližajočo se boje proti našim edinim sovražnikom: kapitalizmu in klerikalizmu.

Delavstvo je izvajanjem z zanimanjem sledilo.

Gospodarstvo.

K pomanjkanju stanovanj. Opozarjamo na današnji oglas Christoph & Unmack d. d., Niesky v Gornji Lužici (Oberlansitz) in priporočamo bralcem firmo najtopleje. Pri današnji stiski za stanovanja bi bilo opozoriti posebno na to, da imenovana firma v kratki dobi gradi enorodbinske in dvorodbinske hiše po Döcklerjevem sistemu, gradi vile in stanovanjske hiše v bločni obliki vsakega sloga in omenjamo zlasti, da je firma pokazala posebno spretnost pri lesenih stavbah (Freibau), pri čemer se opira že na desetletja izkušnji. Veliko zmožnost leta 1882. ustanovljene firme Christoph & Unmack d. d., ki si jo je pridobila kot najstarejša in največja specialna graditeljica razločljivih lesenih stavb ne samo v Evropi, nego tudi čez morje, naj osvetli nastopni razvid: a) 3500 delavcev in uradnikov, 500.000 kvadratnih metrov tvorniške površine, 60.000 m² pozidane ploščine, 6000 m² za zalogo lesa, 18.000 m² prostora za na prostem naloženi les, 1900³ sušilnice, 10 žag. jarmenikov, 140 strojev za obdelovanje lesa, stroji na 1000 konjskih sil. Vsega skupaj je postavila firma Christoph & Unmack d. d. lesenih zgradb z 2.000.000 m² ploščine. Izkušnje in tvorilna zmožnost firme, odprta na preizkušeno sodelovanje spretnih statistikov, tehnikov, strokovnjakov za velikaunske lope in lesene zgradbe jamčijo korektno, brzo postavljanje tudi največjih lesenih gradbenih projektov, zasnovanih kot polnostenske, mrežne itd. gradbe po potrebi na vezavo in sklep, zbitu, staknjenju itd., različni načini spojin, porabljeni pri kaki stavbeni obliki ali pa primerno združeni.

O stanovanjskih hišah in vilah ter „lesni prosti gradnji“ izidejo v najkrajšem času natančne razprave.

Izdaja konzorcij „Nove Pravde“.

Odgovorni urednik: H. Sever.

Tiska Zvezna tiskarna v Ljubljani.

Razširjajte „Novo Pravdo“!

Prvega avgusta vsi na Bled!

Narodno-socijalistični

Tabor na Bledu

se vrši

v nedeljo, 1. avgusta 1920.

Iz sporeda:

Ogled Bleda in okolice. — Vožnja po jezeru. Pripravljenih je večje število čolnov. — Popoldne je velika ljuska veselica tik ob jezeru. — Posavljeno je veliko plesišče.

Iz Ljubljane vozi 1. avgusta jutraj ob 5. uri posebni vlak.

Cene za vlak so polovične.

Izkaznice za tabor in polovično vožnjo po železnici se dobe do sobote vsak dan od 4. do 6. ure popoldne v Narodnem domu, pisarna NSS l. nadst. desno. Udeležiti se izleta lahko vsakdo.

Priporočljive tvrdke

Sv. Lovrenc na Pohorju:

Ljubljana:

Alojz Jäger
trgovina z mešanim blagom**Feliks Heinschko**
usnjar**Srečko Potočnik**
krojaška delavnica
Šelenburgova ulica**Anton Brezočnik**
lesna trgovina**Karol Pisnik**
čevljar**Brata Rožič**
Sobno in dekorativno slikarstvo in pleskarstvo
Vegova ul. 8 — Soteska 1**Jakob Novak**
hotelir in lesni trgovec**Julija Sabadi**
pekarna**Anton Černe**
graver, Dvorni trg 1
Katalog frankoSomišljeniki, naročajte in razširjajte „Novo Pravdo“!
Zahtevajte naš list v vsakem javnem lokalu!**Najcenejši nakup**

Cigaretnega papirja in strošne vseh vrst ter pralnega in toaletnega mila, papirja, kreme in drugega blaga na debelo pri tvrdki

Erker & Certalic,
Ljubljana,
Resljeva cesta 20.
Zahtevajte cenik.**Šajkače (čepice)**za častnike, orožnike in uradništvo se dobijo zopet pri:
LJUDOVIT ROT, kiznar,
Ljubljana, Gradišče št. 7.
Istotam se proda šivalni in pletilni stroj.

Kaj bi kupil mojemu malemu za god? —

Moj zverinjak

knjižica našim malim za zabavo in pouk s 45 slikami in k temu spadajočim besedilom

Cena 20 kron.

Dobiva se v Ljubljani v
Zvezni knjigarni, Marijin trg 8
Zvezni tiskarni, Stari trg 19, I.

Slavnemu občinstvu se priporoča

KAVARNA CENTRALpoleg Zmajevega
(jubelejnega) mostu.Lastnik
STEVO MIHOLIČ.

Restavracija v „Narodnem domu“ v Mariboru

HINKO KOSIC

se priporoča za obilen obisk.

Prva jugoslov. tovarna za usnje in čevlje

na Bregu pri Ptuj

je pričela z izdelovanjem torblje in drugega galanterijskega blaga iz najfinejšega usnja. V zalogi ima tudi prvovrstne gamaše lastnega izdelka. Naročila se izvršujejo po najnižjih cenah.

Štampilje iz kavčuka
Ciril Sitar

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 13.

NAROČNIKI

ki ste plačali naročnino pa lista ne dobivate, javite to pisмено ali ustmeno upravništvu, Gradišče števil. 7, Ljubljana.

Jadranska banka

sprejema vloge na hranilne knjižice, žiro- in druge vloge pod najugodnejšimi pogoji.

Prevzema vse bančne posle pod najugodnejšimi pogoji.

Beograd, Celje, Dubrovnik, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Opatija, Sarajevo, Split, Šibenik, Zadar, Zagreb, Trst, Wien.

Poslovne zveze z vsemi večjimi kraji tu in v inozemstvu

Christoph & Unmack d. d.glavno obratovališče **NIESKY, OBERLAUSITZ (Gornja Lužica).**

Postranska obratovališča: Černhausen na Čehoslovaškem in Kopenhagen (Kodanj)

se priporoča za hitro izdelavo enodružinskih, dvodružinskih in večdružinskih hiš po Döckerjevem sistemu. Vile in stanovanjske hiše bločne oblike vseh slogov, dalje industrijske stavbe, veličanske tvorniške delavniške lope, prekrova za kolodvore, klavnice, tržnice, mostovi, strojnice, gledališča za kino, razstavne dvorane, garaže, cerkvene strehe, vodne naprave, bolnice po paviljonskem sistemu itd. Strešni stoli brez motečih opor. — Cenjena vprašanja na upravništvo „Jugoslavije“ pod Christoph & Unmack, A. G. — Več v besedilu lista.